

Handläggare
Karin Rowland
Telefon: 08-50831920

Till
Kulturnämnden
2024-12-10

Stockholms stads program för barns rätt till kultur

Svar på uppdrag i budget 2024 att ta fram ett nytt program för barns rätt till kultur som ersätter Kultur i ögonhöjd.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Kulturnämnden godkänner förslaget till Stockholms stads program för barns rätt till kultur enligt bilaga 1 till förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.
3. Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Stockholms stads program för barns rätt till kultur ska ge alla barn och ungdomar goda möjligheter att upptäcka, uppleva och skapa många olika sorters kulturuttryck. Programmet har tre mål som konkretiserar stadens ambition för barns rätt till kultur i förskolan och skolan, på fritiden samt i stadsmiljön. Programmet ska ge stadens verksamheter gemensam förståelse för arbetet med barns rätt till kultur samt tydliggöra det ansvar som nämnder och bolagsstyrelser har inom programmets verksamhetsområden. Stockholms stads egna kulturverksamheter får ett större ansvar. Samverkan, barn och ungdomars delaktighet och inflytande samt tillgängliggörande av utbud, verksamheter och platser är viktiga framgångsfaktorer för barns rätt till kultur.

Det föreslagna programmet riktar sig till alla barn men genomsyras av en medvetenhet om att Stockholms stad behöver bli bättre på att inkludera underrepresenterade grupper. Pojkar i alla åldrar, äldre barn och ungdomar, barn och ungdomar med funktionsnedsättning samt barn och ungdomar som växer upp i hushåll med låga inkomster är exempel på grupper som staden särskilt behöver uppmärksamma. Därför har rättighetsperspektivet stärkts i det program som nu föreslås. De ojämlika förhållandena, barns och ungdomars förändrade kulturvanor samt möjlighet till inflytande har varit vägledande när programmet har utformats. Programmet har

tagits fram i nära samarbete och dialog med berörda förvaltningar och bolag och har därmed en bred förankring inom staden.

Bakgrund

Stockholms stads arbete med barns rätt till kultur

Stockholms stad har under lång tid arbetat strategiskt med att stärka kulturens roll i barns liv – i förskolan, i skolan, i stadsmiljön och i verksamheter där barn vistas på sin fritid. Arbetet har väglett av Kultur i ögonhöjd, Stockholms stads stadsövergripande program för barn- och ungdomskultur som beslutades i kommunfullmäktige 2009 och reviderades 2013. Arbetet har utgått från de tre perspektiven kultur *för* barn, kultur *med* barn och kultur *av* barn. Under dessa år har en infrastruktur för Stockholms stads arbete med barns rätt till kultur byggts upp och mycket positivt har hänt. Stockholms stads egna kulturverksamheter som exempelvis Kulturhuset Stadsteatern, biblioteken och Kulturskolan samt förskolors och skolors kulturbesök ger barn och ungdomar tillgång till ett brett, kvalitativt kulturutbud på många geografiskt väl spridda platser i staden.

Samverkan om kultur i förskolan och skolan är väletablerad och strukturerad, inte minst genom Kulan som möjliggör för barn att ta del av professionell kultur i förskolan och skolan. Här är också Kulturskolans samverkan med skolan kring verksamhet och lokaler och Stockholms stadsbiblioteks samverkan med förskolor och skolbibliotek central. Förskolan och skolan spelar en avgörande roll för alla barns rätt att uppleva och skapa kultur samt möjlighet att bli delaktiga i Stockholms kulturliv. Ur ett kompensatoriskt perspektiv är förskolan och skolan särskilt viktiga för de barn som inte har förutsättningar eller stöd hemifrån att delta i kulturlivet.

Barns behov i den fysiska miljön har sedan 2013 lyfts fram som ett eget målområde i Kultur i ögonhöjd. Ett särskilt nätverk, Staden i ögonhöjd, etablerades och arbetade fram ett metodstöd för integrerad barnkonsekvensanalys. Sedan 2023 finns en guide för att integrera barnrättsperspektivet i hela stadsbyggnadsprocessen.

Sedan 2021 ansvarar kulturförvaltningen för den stadsövergripande samordningen av stadsdelsförvaltningarnas arbete med verksamhetsområdet Barn, kultur och fritid. Inom ramen för detta samordningsuppdrag har två strategier arbetats fram; Stockholms stads strategi för fritids- och ungdomsgårdar (2022) och Stockholms stads strategi för parklekar (2023). Nya nätverk har etablerats med uppdrag att samverka kring meningsfull fritid där barns möjlighet till kulturupplevelser och eget skapande är en viktig del.

FN:s barnkonvention är svensk lag

2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter lag i Sverige. Barnkonventionen slår fast barns rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Sedan 2015 har Stockholms stad en barnombudsman.

Barnrättsperspektivet har stärkts genom utbildningsinsatser, stödmaterial för att pröva barnets bästa med barnchecklistor och barnkonsekvensanalyser samt metoder för att arbeta med barn och ungas delaktighet och inflytande. Stockholms stads barnombudsman pekar samtidigt på att ytterligare steg behöver tas för att barnkonventionen ska implementeras fullt ut. Även om barn i staden generellt har goda möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda visar statistik på en utbredd ojämlikhet och skillnader i livsvillkor. Ett av de utvecklingsområden som barnombudsmannen har identifierat är barns och ungdomars inflytande. Barn har rätt till delaktighet och inflytande enligt barnkonventionen men Stockholms stad har idag inte tillräckligt utarbetade former för systematiskt och formaliserat inflytande för barn och ungdomar.¹

Skillnader i deltagande i kulturlivet

Stockholm har ett rikt kulturutbud och barn i staden har en unik geografisk närhet till kulturens olika uttryck under sin uppväxt. Samtidigt kan tillgången till kultur påverkas av var i staden barnet bor eller vårdnadshavares kännedom om vilken kultur som erbjuds och var i staden den finns. Statistik och forskning visar att det offentligt finansierade kulturutbudet har svårt att nå vissa grupper av barn och ungdomar.² Det finns skillnader över staden i tillgången till kultur och andra fritidsaktiviteter utifrån faktorer som kön, ålder, funktionsnedsättning, geografi och socioekonomi. Pojkar i alla åldrar, äldre barn och ungdomar, barn och ungdomar med funktionsnedsättning samt barn och ungdomar som växer upp i hushåll med låga inkomster är exempel på grupper som Stockholms stad särskilt behöver uppmärksamma när det gäller alla barns rätt till kultur.

Digitaliseringen har medfört nya kulturvanor

Digitala uttryck är en självklar del av barns och ungdomars kulturvanor. Digitalisering sker brett inom existerande kulturformer

¹ Stockholms stads barnombudsman. Rapport 2023.

² En väv av vanor. En kunskapsöversikt över barns och ungas kulturvanor 2023. Region Stockholms kulturförvaltning; Kulturanalys 2024. En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen. Rapport 2024:1. Myndigheten för kulturanalys.

och nya kulturuttryck uppstår. Barns digitala kulturvanor är i snabb förändring och är svåra att kategorisera.³

Ärendet

Ärendet ska svara upp mot följande uppdrag i stadens budget för 2024.

Kulturnämnden ska ta fram ett stadsövergripande program om barns rätt till kultur och vad det innebär utifrån de tre perspektiven: kultur för barn, kultur med barn och kultur av barn. Kulturnämnden ska i detta arbete samarbeta med berörda nämnder och med Barnombudsmannen. Uppdraget ska kopplas ihop med det kulturstrategiska programmet och ska ersätta nuvarande program Kultur i ögonhöjd (Budget 2024, s. 171).

Efter att programmet har antagits i kulturnämnden kommer det att antas i kommunfullmäktige för att därmed gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Ärendets beredning

Kulturstrategiska staben har lett och ansvarat för framtagandet av programmet i samarbete med barnombudsmannen och i nära dialog med förskoleförvaltningen, idrottsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, utbildningsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna samt Kulturhuset Stadsteatern.

Fyra särskilda arbetsgrupper med representanter från olika förvaltningar och bolag har bidragit i arbetet med programmet. Arbetsgrupperna har undersökt möjligheter och hinder för barns rätt till kultur i åldersspannen 0-5 år, 6-12 år, 13 år och uppåt samt i stadsutvecklingen och har tillfört kunskapsunderlag till programmets utformning.

Som en del i arbetet arrangerade kulturstrategiska staben en workshop med kultursekreterare, kultursamordnare och andra representanter från stadsdelsförvaltningarna samt en workshop med representanter från samtliga avdelningar inom kulturförvaltningen.

Förvaltningscheferna för förskoleförvaltningen, kulturförvaltningen, utbildningsförvaltningen, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning, Södermalms stadsdelsförvaltning, avdelningschef stadsledningskontoret, avdelningschef kulturstrategiska staben samt vd Kulturhuset Stadsteatern har ingått i styrgruppen för budgetuppdraget. Kulturförvaltningen har varit sammankallande. Styrgruppen har fått löpande avrapportering om arbetet med programmet.

³ En väv av vanor. En kunskapsöversikt över barns och ungas kulturvanor 2023. Region Stockholms kulturförvaltning.

Intervjuer har genomförts med referenspersoner från Stockholms kulturliv samt med medarbetare inom staden kring digitala kulturvanor och utbud. Socialförvaltningen samt två av stadens bostadsbolag har kommit med inspel till programmet. Avstämning av programmets utformning har också skett i befintliga arbetsgrupper och nätverk där berörda förvaltningar och bolag är representerade.

Som en del i framtagandet av programmet har kulturstrategiska staben genomfört en barnkonsekvensanalys (bilaga 2). Ett viktigt underlag för att få mer kunskap om barns syn på digital kultur har varit en utforskande undersökning genomförd i maj 2024 av konsultbyrå AD Tillsammans på uppdrag av kulturförvaltningen. Totalt genomfördes workshoppar med fem skolklasser i årskurs 4, årskurs 5, årskurs 8 och årskurs 9 på tre skolor i Järva och Norra innerstaden.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen ser stor potential i att fortsätta utveckla arbetet med barns rätt till kultur med utgångspunkt i det föreslagna programmet. Programmet ska ge stadens verksamheter en gemensam förståelse för arbetet med barns rätt till kultur samt tydliggöra det ansvar som nämnder och bolagsstyrelser har inom programmets verksamhetsområden. Samverkan, barn och ungdomars delaktighet och inflytande samt tillgängliggörande av utbud, verksamheter och platser är viktiga framgångsfaktorer för barns rätt till kultur.

Det föreslagna programmet riktar sig till alla barn men genomsyras av en medvetenhet om att Stockholms stad behöver bli bättre på att inkludera underrepresenterade grupper. Det finns grupper av barn och ungdomar som deltar i kulturlivet i liten utsträckning idag. Därför har rättighetsperspektivet stärkts i det program som nu föreslås. De ojämlika förhållandena, barn och ungdomars förändrade kulturvanor samt möjlighet till inflytande har varit vägledande när programmet har utformats.

Stadens egna kulturverksamheter får ett större ansvar. Alla barn och ungdomar som växer upp i Stockholm ska under sin skoltid få möjlighet att besöka Kulturhuset Stadsteatern, Liljevalchs konsthall, Medeltidsmuseet och Stadsmuseet. Kulturskolan och Stockholms stadsbibliotek ska nå underrepresenterade grupper i högre utsträckning.

Programmet strävar efter att vara konkret och tydligt i målformuleringar och åtaganden, men ger samtidigt förvaltningar och bolag utrymme att arbeta med barns rätt till kultur utifrån sina behov och förutsättningar. Programmet har utformats i nära samarbete och dialog med berörda förvaltningar och bolag, och har därmed en bred förankring inom staden.

Vilka omfattas av programmet?

Barns rätt till kultur är ett gemensamt ansvar som omfattar många verksamheter inom Stockholms stad. Programmet styr över kommunala verksamheter och insatser, och berör primärt förskolenämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, Kulturhuset Stadsteatern AB, SISAB samt stadens bostadsbolag.

Programmet ska vara vägledande i Stockholms stads samverkan med det fria kulturlivet, andra kulturverksamheter, civilsamhället, fristående förskolor och skolor, universitet, högskolor, myndigheter och näringsliv.

Programmets mål

Stockholms stads program för barns rätt till kultur ska ge alla barn och ungdomar, oavsett förutsättningar, goda möjligheter att upptäcka, uppleva och skapa många olika sorters kulturuttryck. Programmet har tre mål som konkretiserar stadens ambition för barns rätt till kultur i förskolan och skolan, på fritiden samt i stadsmiljön. Till varje mål finns åtaganden som förtydligar hur målet ska uppnås samt vilka nämnder och bolagsstyrelser som är ansvariga.

Mål 1. Alla barn och ungdomar upplever och skapar en mångfald av kulturuttryck i förskolan och skolan.

Efter avslutad skolgång ska alla unga stockholmare ha med sig en rik palett av olika konstnärliga uttrycksformer, både i form av upplevelser och olika estetiska uttryck för att själv kunna uttrycka sig.

Åtagande 1.1. Förskolor och skolor säkerställer att barn och elever får möjlighet till kulturupplevelser och eget skapande i möte med professionella kulturaktörer under varje skolår.

Åtagande 1.2. Stadens egna kulturverksamheter är attraktiva och självklara besöksmål för förskolor och skolor i staden.

Mål 2. Alla barn och ungdomar tar del av kulturupplevelser och utövar eget skapande på sin fritid.

Stadens egna verksamheter ska samverka för att erbjuda ett brett utbud av kulturupplevelser och eget skapande.

Åtagande 2.1. Stadens fritidsverksamheter⁴ erbjuder en mångfald av kulturaktiviteter som en integrerad del av verksamheten.

Åtagande 2.2. Kulturskolan Stockholm och Stockholms stadsbibliotek når underrepresenterade grupper i högre utsträckning.

Mål 3. Alla barn och ungdomar har möjlighet till kulturupplevelser och eget skapande i sin stadsmiljö.

Barns rätt till kultur ska vara en central del när Stockholm utvecklas och växer. Barn ska självständigt kunna ta sig till en kulturplats, såsom ett bibliotek eller en kulturskola, och ha möjlighet till kulturupplevelser och eget skapande i stadens offentliga miljöer.

Åtagande 3.1. Stadsutvecklingen säkerställer att det finns platser i alla delar av staden där barn kan uppleva kultur och utöva eget skapande.

Åtagande 3.1. Stadens offentliga miljöer är tillgängliga arenor för kultur för, med och av barn och ungdomar.

Framgångsfaktorer

Programmet identifierar tre framgångsfaktorer för barns rätt till kultur. De ska genomsyra arbetet i stadens nämnder och bolagsstyrelser på samtliga beslutsnivåer.

1. Samverkan

Samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag samt med externa aktörer är av största vikt för att nå ut brett och sammanhållet till målgruppen, för att ta tillvara olika perspektiv och kompetenser och för att använda stadens resurser på ett effektivt sätt. Samverkan ska utgå från barns och ungdomars olika intressen, behov och förutsättningar. Samverkan ska ha barnets bästa i centrum.

2. Delaktighet och inflytande

Stadens verksamheter ska efterfråga barns och ungdomars åsikter, ge barn och ungdomar förutsättningar att komma till tals och kunna påverka och bidra till kulturutbudet. Verksamheterna ska ha förmåga att fånga upp och stötta det som barn och ungdomar är intresserade av. Delaktighet och inflytande är en förutsättning för att staden ska kunna erbjuda ett relevant utbud av kultur – för, med och av barn och ungdomar.

3. Tillgängliggörande

Kulturupplevelser och möjlighet till eget skapande ska vara tillgängliga för alla barn oavsett kön, ålder, funktionsförmåga och bakgrund. Likvärdiga möjligheter kräver olika typer av insatser i olika verksamheter och för olika grupper av barn. En jämlik tillgång till kultur i alla dess former och uttryck kräver att barns och

ungdomars skilda förutsättningar uppmärksammas och synliggörs. Staden behöver tillgängliggöra och sprida kännedom om sitt samlade kulturutbud. Med träffsäkra kommunikationsinsatser kan staden koppla ihop barn och ungdomar med den kulturverksamhet som finns i närområdet och i staden i stort.

Förvaltningens förslag

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden godkänner förslaget till Stockholms stads program för barns rätt till kultur enligt bilaga 1, och överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Maria Jansén
Förvaltningschef
Kulturförvaltningen

Patrik Liljegren
Avdelningschef
Kulturförvaltningen

Bilagor

1. Stockholms stads program för barns rätt till kultur.
2. Barnkonsekvensanalys i arbetet med Stockholms stads program för barns rätt till kultur.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Jansén, Förvaltningschef	2024-11-28
Patrik Liljegren, Avdelningschef	2024-11-28